

Tania Martinez

“Aitzakia asko sortzen dira indarkeria sexistaren gaia mahai gainean ez jartzeko”

Bere bizipenetik abiatuta eta gertatutakoari erantzun bat emateko beharrianari jarraituz burutu du Tania Martinez Portugalek eremu aktibistetan ematen diren indarkeria sexisten gaineko ikerketa lana. Beronen eraikuntza lanetan bigarren etxetzat izan duen Bilboko Alde Zaharreko kafetegi txiki batean elkartu gara ikertutakoaz aritzeko. “Izendatzea erresistentzia erradikal modu bat da” diosta laurogeiko hamarkadako feministak gogora ekarriz, eta jan-edanaren bueltan ekin diogu bion artean erresistentzia jardunari.

EAEko aktibismo eremuetan indarkeria sexista erreproduzitu eta legitimatzen dela diozu. Diskurtso feminista oso bereganatua duten eremuak izanik, nola liteke?

Aktibismo eremuetan indarkeria sexistak ematen diren baieztapen edo aitortza horretatik abiatzen da ikerketa, ez da nik ondorioztatu dudana zeozer. Izan

ere, ez da kontu berria genero harremanen erreprodukzioa eta bortizkeria ezkerreko alderdi, kolektibo edota mugimenduetan ere ematen dela. Betidanik hor egon den kontu bat da. Hori bai, gai hauetako bigarren maila bat esleitzen zaie. Aitzakia asko sortzen dira gaia mahai gainean ez jartzeko eta menderakuntza mota honi ez heltzeko. Hala nola: kolek-

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

Amaia Lekunberri Ansola
@amaialekunberri

tiboa kontu politikoez arduratu behar dela, gai burgesa dela, edota kolektiboaren batasuna arriskuan jartzen duela, besteak beste.

Kontrara, azkenengo urteetan identitate feministaren nolabaiteko apropiazio bat eman da eremuetan, eta horrek ez luke berez txarra izan behar. Azken finean, kolektiboen baitan zein haue-

tatik at aritu diren emakume feministen lanak eragina izan duen seinalea da. Hala ere, egun borroka edo kolektiboari prestigioa ematen dion elementu bat da feminismoa. Izan ere, nire ustetan, momentu honetan feminismoa dago ezkerreko abangoardiako pentsamenduen buruan. Baina era berean, oportunitate politiko faktore bat ere bada.

Feminismoarekin politikoki zuzena izateko joera dago?

Gai hauek inkohherentzia eta deserosotasuna eragiten dute, eta horren aurrean erosoena da politikoki zuzena den diskurtso bat izatea. Baina Jokin Azpiazu eta beste batzuek esaten duten moduan, gure deserosotasunak besarkatzen hasi beharko ginateke. Jardun horretan zein motatako emozio, zailtasun eta oztopoak topatzen ditugun behatzea aberasgarria litzateke.

Egia da subjektuak oso konplexuak garela, eta kontraesanek beteta gaude. Kontua da kontraesan horiek ikasteko aprobeztatu ditugun ala ez. Talde kolektibo, alderdi zein sindikatuek ere baliatu ditzakete kontraesanak beraien dinamika eta jardunak hobetzeko.

Aktibismo eremuetan beste edozein eremutan indarkeria justifikatu eta legitimatzeko erabiltzen diren logika berberak ematen ei dira. Zeintzuk dira?

Bata, eremu publiko eta pribatuaren arteko desberdinketa egitea. Logika honen bidez, bortizkeria politikoa da kolektiboaren erroka nagusia, baina afera pribatua ematen diren bortizkeriak ez, hauek eremu publikora eramaten ez diren kontu bezala hautemanez.

Eraso bezala soilik bortizkeriaren espresio muturrekoak antzematea litzateke beste logiketako bat. Oraindino ez gara kapazak gure artean ematen diren eta erreproduzitzen ditugun bortizkeria ez hain muturrekoetan erreparatzeko.

Bestetik, mitoen bidezko iruditegia erreproduzitzen jarraitzen dugu: indarkeria sexista kontsideratu daitekeenaren gaineko estereotipoak dauzkagu, eta erasotzaileak zein erasotzaileak zein erasotzaileak zein erasotzaileak eredu jakin bati jarraitzen diotela uste dugu, eta ez da horrela. Nire ikerketan, adibidez, parte hartzaileak aktibistak, politizatuak, klase ertainekoak, goi mailako ikasketadunak eta gertatu zaienaren gaineko berrirakurketa termino politikoa egin duten emakumeak dira. Horrek

aukera paregabea eman dit biktimaren estereotipo horrekin apurtzeko.

Erasotzaile zein erasotzaileen eredu zehatz eta zurrun bat izateak aktibismo eremuetan figura hauek identifikatzeko ezgaitasuna sor dezake. Nola zailtzen du horrek erasoak identifikatu, honen aurrean erreakzionatu eta lanketa bat egitea?

Kasu ezberdinak daude, eta nik aztertutakoaren arabera, denetarik pasatzen da. Gehiengoaren kasuan, emakumeak erasoak identifikatu du baina kolektiboak ez. Eta horrek emakumearen biktimizazio bikoitza eragin dezake: erasotua izan den emakumeak energia eta esfortzua jarri behar ditu besteek berak bizitakoa ulertu dezaten, helburu horri begira diskurtso egokia bilatzen, taldekideek bi bertsioak entzun behar direla esan edo bere bertsioa kolokan jartzen duten bitartean. Aipagarria da kideek nolabaiteko neutraltasun baten izenean posizio bat ez hartzeko izan ohi duten joera. Ez dira konturatzen gorensten duten neutraltasun hori gertatutakoaren inguruan posizio bat hartzea dela. Jendea irakurten egiten zaio eraso baten aurrean hausnarketa bideratu eta posizionatzea, bai indibidual zein kolektiboki.

Erasotzaileei dagokienez, normalean biktima posizioa hartzen dute, ezaugarri komun bat mantenduz: eraiki duten militante erreferentziaren identitatea zikindu edo arriskuan jartzeko beldurra. Horren aurrean emakumearen bertsioa deslegitimatu saiatzen dira.

Aztertutako kasuetan, erasoak jasan dugun emakumeok geure kabuz bilatu behar izan dugu erreparazio modua. Geure osasuna, denbora eta energia inbertitu behar izan ditugu ongizatea lortzeko. Eta taldeek eman dituzten erantzunak oso kaxkarrak izan dira orokorrean. Baina geroz eta kontzientziario handiagoa dago. Espero dezagun gauzak mahaigaineratu ahala aldaketak ematea.

Behin erasoak salatuta, nola bizi dute emakumeek hortik aurrerako prozesua?

Ezin dugu orokortu, baina normalean badira errepikatzen diren emozioak, batez ere amorrua. Egoera horretara heldu izanagatik amorrua, edo taldekide dituen horiek bera sostengatzen ez dutelako amorrua, adibidez. Lotsa ere sarri topatu dezakegu, gertatu zaienagatik beren buruaz lotsatzen dira emakume asko.

Prozesu oso luzea da. Hasteko, erasotzaileak erasoak identifikatu behar du. Batzuek hasieratik egiten dute, beste batzuek denbora gehiago behar izaten dute. Erasoren identifikazioari dagokionez, beste emakumeek sortutako baliabideak oso baliagarriak zaizkie askori. Normalean bortizkeriaren inguruko testu, diskurtso edota teoria feministak irakurtzen hasten dira; edo badira gai honen bueltan lan egin duten emakumeak, eta bat-batean beraien lana erreparatzerakoan azalean bizitakoa ikusten dute islatuta. Ikerketan parte hartzen duen emakume batek azaltzen du lagun batek tratatu txarrak nola pairatu zituen kontatu zionean ulertu zuela zer ari zitzaion gertatzen.

Diskurtso feministak eta emakumeen arteko ahizpatasunak bultzatu ohi ditu emakume asko gertatu zaienaren gaineko kontzientzia hartzerako, berau termino politikoetan berriz adieraztera. Horrela, esparru pribatua kokatzen zuten esperientzia hori esparru publikora pasatzen dute, eta osatze prozesuan lehen pausoak ematen hasten dira. Baina noski, oso prozesu luzea da. Eta feminista izateak ez du salbatzen hau guztia pairatzetik.

Erasoen aurreko protokoloek betetzen dute beraien funtzioa etxe barruan?

Zailena zera da, ni neu edo alboan dudan laguna bortizkeria erreproduzitu dezakeen norbanako bezala hautematea. Gainera, ez da berdina protokoloa eraso kanpoan ematen denerako edo barruan ematen denerako garatzea.

Bestetik, uste dut eremu aktibistetan egin beharreko protokoloak ezin direla izan enpresa edo instituzio batean egin ahal direnak bezalakoak. Izan ere, kolektibo hauetan bestelako giza harremanak sortzen dira eta bestelako logikak daude. Horretaz gain, protokoloa ezin da helburua izan eta arreta prozesuan jarri behar dugu, parte hartzaile askok azpimarratzen duten moduan.

Nire iritzian eremu aktibistetan gauzak beste era batera egiteko aukera daukagu. Eremu pribilegiatua daukagu instituzioen aldetik dagoen hori hobetzeko. Izan ere ikasiak gara instituzioa kritikatzeko, baina ez hainbeste autokritika egin eta beste estuktura batzuk eraikitzen. Dena den, norabide horretan bidea egiten ari da.

Joera dago erasotzailea kanpoko norbait bezala imajinatzeko, eta ez oso gertukoa.

Bai, nire ustetan hori da zailtasun handienetarikoa. Aipatu dugu mugimendu sozialetan ematen diren logika berezien artean “gu” eta “haiek” bereizketa aurkitzen dugula. Logika honek bortizkeria matxistak taldetik kanpo gertatzen diren fenomeno bezala hautematera eramaten gaitu. Ahoa betetzen zaigu bortizkeria estrukturala dela esanez, baina kontrara, bortizkeria gure gorputz eta kolektiboetan identifikatzea ez zaigu erraza egiten, ez gara kapazak estrukturaltasun horrek benetan zer esan nahi duen ulertzeko. Irla batzuk al gara? Ez gaituzte gizartean ematen diren logika eta botere harreman guztiek zeharkatzen ala?

Honetan guztian, zein toki betetzen dute edo nola eragiten dute ‘gizontasun berriek’?

Adibide bat jarriko dut galdera honi heltzeko: ikerketan parte hartzen duen emakume baten erasotzailea berdintasunaren aldeko gizon bat da. Nahiko esanguratsua da, maila diskurtsiboan feminismoaren aldarrikapena barneratzeak edo menperatzeak lanketa eman denik ziurtatzen ez duela adierazten baitu. Eta hala da maila indibidual zein kolektiboan. Ezkerrekoa izateak ez zaitu feminista egiten, nahiz eta hori uste duen askok. Diskurtso feministatik harago autokritika, deskaste zein deseraikuntza prozesu pertsonal eta kolektiboak eman behar dira.

Ikerketan parte hartu duen emakume batek aipatzen zuen femeninoan hitz egiten zuten gizonak zeuden kolektibo batera lehen aldiz heldu zenean, zer pentsatua eman ziola. Zer esanik ez, festa giroan gizon horiengandik jazarria sentitzean. Eta azaltzen du femeninoan hitz eginda ere, gizon horiek zirela asanbladetan gehien hitz egiten zutenak.

Egunean jarri behar gara maskulinitate hegemonikoaren ezaugarriak zein diren identifikatzerako orduan, eta hau ez diot nik bakarrik, Jokin Azpiatzuk ere ohartarazten gaitu horretaz. Izan ere, maskulinitate hegemonikoak ezaugarri oso ezberdinekin ari dira erreproduzitzen, baita ezkerrean ere. Agian orain arteko gizontasun hegemoniko modeloak zaharkituta daude, eta beste batzuetan arreta jartzen hasi behar gara, hauek erreproduzitzen duten bortizkerian erreparatu nahi baldin badugu. Iku-

» “Aipagarria da kideek nolabaiteko neutraltasun baten izenean posizio bat ez hartzeko izan ohi duten joera”

» “Zailena zera da, ni neu edo alboan dudana laguna bortizkeria erreproduzitu dezakeen norbanako bezala hautematea”

si beharra dago diskurtsoetatik harago zer ari den gertatzen.

Gizontasun berriak gorpuztea estrategia izan daiteke?

Bai. Azken finean, nolabait esateko, gaur egun boterean jarraitzeko diskurtso feminista izatea “beharrezkoa” da: elementu prestigiotsua da. Badira gizon asko Judit Butler zuk eta nik baino hobeto zitatzen dutenak. Baina gero, beraien egunerokotasunean, hainbat botere harreman erreproduzitzen jarraitu dezakete. Beraz bai, boterea mantentzen jarraitzeko estrategia bat izan daiteke. Batzuen kasuan noski, ez guztien kasuan, esan beharra dago. Baina izan daiteke, bai.

Horrek perbertsoagoak diren erasoei bide eman diezaike?

Noski. Erasotzaile batzuek tratatu txarren iruditegitik at dauden mekanismoak darabiltzate erasotzeko, gure iruditegian daukagun erasotzaile ereduaren bereizgarriekin bat egiten ez dutenak. Eta gero desberdintasun hori erabiltzen dute emakumearen bertsioa deslegitimatzeko, beraiek erasotzaile eredu betetzen ez dutela argudiatuz. Erasotua- ren eredu ere erabiltzen dute beraien alde, emakumeak ereduari dagozkion ezaugarriak bete ezean biktima ezin izan daitekeela argudiatuz.

Ezkerreko eremuatan ematen diren eraso sexistak tabuak dira?

Nire ustez gaur egun Euskal Herrian errealitate ezberdinak ditugu: kolektibo batzuetan tabu bat izango da, beste batzuetan deserosoa, beste batzuetan gertatzen ez den zerbait – ironia tonuaz -, eta beste batzuentzako erronka. Hala bada, ezin ezer orokortu.

Militantzia eredu ezbaian jarri beharra agerian geratzen da beraz.

Batzuontzat bai, baina erronka da guztiok ikustea beharizan hori. Pausoak ari dira ematen, eta bide horretan jarraitu behar dugu. Jakin edo aurreikusi behar dugu iraupen-lasterketa dela, eta seguraski ez dugula inoiz amaituko. Baina gaia mahai-gaineratzen jarraitu behar dugu, gauzak ezbaian jartzen, deserosoak izaten. Nire lana bide horretan ekarpen txiki bat da, erronka horri heltzeko. ■